

## De eeuw van de vrouw

TH. J. HEEREN

De 21e eeuw wordt de eeuw van de vrouw. Dat was in ieder geval een duidelijke rode draad in de vooruitblikken aan het begin van deze eeuw. De complexe kennis- en communicatiemaatschappij vraagt vooral eigenschappen die meer bij vrouwen passen dan bij mannen, zoals kunnen werken in een netwerkstructuur in plaats van in een meer hiërarchische organisatie, waarbij het aankomt op kunnen onderhandelen in plaats van 'de baas spelen'. Daargelaten of dit klopt, zullen de grote vraag naar arbeidskrachten en het sterk gestegen opleidingsniveau van vrouwen ongetwijfeld zorgen voor een evenwichtiger man-vrouwverdeling in veel beroepen, zoals het artsberoep. Maar of dit zal gelden voor alle regionen van het beroep? Nederland telt bedroevend weinig vrouwen in hogere (wetenschappelijke) functies in de gezondheidszorg en neemt daarmee een achterstandspositie in de wereld in. Zowel maatschappelijke (tekort aan kinderopvang), individuele (vrouwen voelen zich meer verantwoordelijk voor de zorg voor de kinderen) als beroepsgerelateerde factoren spelen een rol bij seksspecifieke verschillen in participatie van mannen en vrouwen op de medische arbeidsmarkt. In een volgend nummer van het Tijdschrift, dat gewijd zal zijn aan het thema 'Psychiatrie en opleiding', zal op een aantal van deze factoren nader worden ingegaan.

Dat gericht beleid verandering mogelijk maakt, blijkt uit een project aan de Johns Hopkins University School of Medicine (Fried e.a. 1996), waar uit een enquête onder het wetenschappelijk personeel bleek waar de grootste sekseverschillen in benadering en uitvoering van het werk lagen. Een 'task force' werd ingesteld onder voorzitterschap van de decaan van de faculteit, en gedurende drie jaar werden maatregelen genomen op uiteenlopende terreinen (reguliere evaluatie loopbaanontwikkeling, geen vergaderingen tijdens avonden of in het weekend, in alle commissies minimaal twee vrouwen, gelijktrekking van de salarissen, scholing afdelingshoofden in ontdekken van indirect discriminerend beleid, opname in managementcontract van te bereiken percentages vrouwen in de verschillende wetenschappelijke rangen). Na drie jaar bleek het aantal vrouwelijke 'associate professors' toegenomen van 4 naar 16 en het aantal 'assistant professors' van 22 naar 28! Dit gaat dus wel wat verder dan alleen een zin opnemen in een personeelsadvertentie en wordt ook bepleit voor de Nederlandse situatie (Bosch e.a. 1999).

Verbetering van de positie van vrouwen op de medische (psychiatrische) arbeidsmarkt komt niet alleen vrouwelijke artsen ten goede, maar ook vrouwelijke patiënten. Daarbij gaat het er niet om dat mannen vrouwelijke patiënten niet goed zouden behandelen (of vice versa), maar om het aan de orde stellen van seksspecifieke aspecten van ziekte en gezondheid in een gezondheidszorg waar de

norm nog te vaak de man is (bijvoorbeeld bij onderzoek naar farmaca) (Meyboom-de Jong 1999). In de psychiatrische epidemiologie worden ook duidelijke verschillen tussen mannen en vrouwen gevonden, zoals verschillen in incidentie en prevalentie, beginleeftijd en beloop van psychiatrische stoornissen. Inzicht in de achtergronden hiervan en in de consequenties voor behandeling en mogelijk preventie is nog zeer beperkt, maar komt wel langzaam op gang getuige een supplement van de *Journal of Clinical Psychiatry* (Schatzberg 1997) dat geheel aan dit onderwerp gewijd was. Hierin werd bijvoorbeeld beschreven dat er belangrijke farmacodynamische en kinetische verschillen bestaan tussen mannen en vrouwen, waardoor bij dezelfde dosering hogere plasmaspiegels van onder andere klassieke antidepressiva bij vrouwen werden gemeten. Ook bestaan er mogelijk verschillen in respons op een antidepressieve behandeling, blijkt uit nog schaars onderzoek. (N.B. De artikelen over bipolaire stoornissen, schizofrenie, depressie en psychiatrische stoornissen tijdens de zwangerschap waren overigens alle door vrouwen geschreven!)

In de eind-van-de-eeuwbeschuwingen werd ook door sommigen betoogd dat met andere 'ismen' ook het feminisme mocht achterblijven in de 20e eeuw, maar uit bovenstaande mag blijken dat de betere en gezondere toekomst voor de vrouw die Aletta Jacobs (1978) bij haar 70e verjaardag in 1924 al voorzag, ook in de 21e eeuw niet vanzelf ontstaat.

## LITERATUUR

- Bosch, M., Hoving, I., & Wekker, G. (1999). In het hart van de wetenschap. Naar total E-quality en diversiteit in de universiteit. Den Haag: Sdu Uitgevers.
- Fried, L.P., Francomano, C.A., MacDonald, S.M., e.a. (1996). Career development for women in academic medicine: Multiple interventions in one department of medicine. *Journal of the American Medical Association*, 276, 898-905.
- Jacobs, A.H. (1978). Herinneringen. SUN reprint. Nijmegen: Socialistische Uitgeverij.
- Meyboom-de Jong, B. (1999). Feminisering van de geneeskunde. *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde*, 143, 1134-1136.
- Schatzberg, A.F. (1997). Introduction. The dynamics of sex: Gender differences in psychiatric disorders. *Journal of Clinical Psychiatry*, 58 (supplement 15).